

Motion till riksdagen 2007/08:K346

av **Hans Wallmark (m)**

Självstyrelseutskott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett särskilt självstyrelseutskott vilket har att parlamentariskt bereda frågor som berör den kommunala kompetensen samt lagförslag som berör det kommunala självbestämmandet.

Motivering

Det är inte ovanligt att lokala företrädare i kommun, landsting och region ibland reagerar emot nationella förslag. Politiska problem och utmaningar hanteras genom enhetslösningar och en lagstiftning lika för alla samtidigt som villkoren varierar mellan landets alla kommuner och landsting/regioner. I Sverige finns också via regeringsformen ett grundlagsskydd för det lokala självbestämmandet. Med hjälp av ekonomiska styrmekanismer (olika penningssystem som tidigare ofta fick bära ansvarigt statsråds efternamn samtidigt som skattebetalarna stod för notan) och generell ramlagstiftning uppfattas ändå självstyret rundas av eller rent av urholkas.

I riksdagen finns förvisso ledamöter med erfarenheter av båda de viktiga nivåerna kommuner och landsting/region. Det är dock inte alltid detta räcker. Ibland finns ett behov av att lagförslag också bereds utifrån ett lokalt och mer nära perspektiv.

I forskningssammanhang har idén om ett kommunutskott i riksdagen förts fram. Åtminstone Urban Strandberg, Göteborgs universitet, har pekat på behovet av en bättre parlamentarisk granskning och debatt i frågor som rör kommunernas ställning i styrelseskicket. Precis som konstitutionsutskottet eller Lagrådet kan man inte räkna med att ett nytt utskott fungerar som allena saliggörande mekanism för lösning av tvister som uppkommer vid tillämpning av lagstiftningen. Men ett utskott skulle stärka förhandsgranskningen. Utskottet, har det framhävts, skulle tillföra en ”procedur genom vilken den

Fel! Okänt namn på

parlamentariska meningsbildningen kring kommunal självstyrelse kan äga rum”, en debatt som ”äger rum genom de främsta folkvalda”.

Det finns några olika vägar att välja i samband med ett införande av ett kommunutskott eller självstyrelseutskott. Ett sätt att markera vikten och betydelsen vore ett tillägg till regeringsformen.

Vid ett inrättande av kommunutskott: tilläggsbestämmelse till regeringsformen 1 kap. 4 § respektive 8 kap. 5 §, där tilläggen anges i kursiverad text:

RF 1 kap. 4 §.

Folket företräds av demokratiskt valda representanter i riksdagen och kommunerna.

”Riksdagen är folkets främsta företrädare.

Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel skall användas. Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning.”
Lag (1976:871).

RF 8 kap. 5 §.

”Grunderna för ändringar i rikets indelning i kommuner samt grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen bestäms i lag. I lag meddelas också föreskrifter om kommunernas befogenheter i övrigt och om deras åligganden.

För att åstadkomma en helhetsbedömning av varje lagförslags inverkan på den kommunala självstyrelsens reella innebörd och därmed dess funktion i det demokratiska styrelseskicket, skall lagförslag gällande ändringar i något av de ovanstående uppräknade avseendena, efter beredning i fackutskott hänvisas till kommunutskottet för ytterligare beredning och betänkande.

För att inhämta information och synpunkter kan kommunutskottet i sin beredning välja att till offentliga frågestunder kalla företrädare för kommunala fullmäktigeförsamlingar, sammanslutningar samt berörda myndigheter. I riksdagsordningen, 4 kap., meddelas närmare bestämmelser om kommunutskottets arbetsformer och betänkande samt ärendenas delning mellan riksdagens utskott (SFS 1974:153).”

Inrättandet av ett kommunutskott kräver åtskilliga tilläggsbestämmelser i den nuvarande riksdagsordningen, SFS 1974:153, framför allt avseende dess fjärde kapitel.

”Kommunutskottet” eller ”självstyrelseutskottet” är i ett nordiskt perspektiv ingenting nytt. I Finland finns redan i dag ett utskott med den här typen av kompetens och ansvarsområde: Det så kallade stora utskottet, som existerar parallellt med andra fackutskott inklusive grundlagsutskottet, har uppgifter av två slag. För det första behandlar stora utskottet frågor som kommer upp till behandling i EU och kan därför sägas fylla samma funktion som den svenska EU-nämnden. För det andra behandlar stora utskottet de lagförslag som riksdagen remitterar till utskottet vid den första behandlingen i plenum. Stora utskottet särskiljer sig från övriga utskott gällande medlemmarnas och ersätternas antal. Alla utskott, förutom finansutskottet, har 17 medlemmar och 9 ersättare. Stora utskottet har däremot hela 25 medlemmar och 13 ersättare

Fel! Okänt namn på

(finansutskottet har 21 medlemmar och 19 ersättare). Numera deltar stora utskottet i behandlingen av lagförslag bara när riksdagen i första plenarbehandlingen av ett ärende beslutat om detta eller gjort ändringar i fackutskottets förslag. I själva verket är det mycket ovanligt att lagförslag remitteras till stora utskottet. Stora utskottet är huvudsakligen riksdagens EU-utskott, som i normalfallet fastställer riksdagens ståndpunkt i EU-frågor.

Stora utskottets existens kan härledas historiskt till den representativa demokratins genombrott i Finland. Kommittén för lantdagsreformen tillsattes den 4 december 1905, med professorn i författningsrätt Robert Hermanson som ordförande. Frågan om en- eller tvåkammarsdag stod tidigt på kommitténs omstridda dagordning. Dess främsta idé var att ledamöterna i varje lantdag genom proportionella val skulle välja ett utskott om 48–60 ledamöter. Utskottet skulle delta i behandlingen av alla ärenden. I slutändan åstadkom kommittén en kompromiss och kunde inkludera en modifierad form av förslaget om det stora utskottet i sitt förslag till 1906 års lantdagordning.

Stockholm den 2 oktober 2007

Hans Wallmark (m)